

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendium Sacrorvm Ritvvm Et Caeremoniarvm

Vinitor, Gerlacus

Coloniae Agrippinae, 1656

X. De oratione Dominica, & alijs vsque ad factam Communionem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9459

er eundem
in autem
ad dicta
n est di-
a humi-
us digi-
us & vl.
anetam,
sum dig.

multis hisce in partibus receptum est, populo viden-
dam exhibeat; sed vt in alijs ritibus atque ceremonijs
omnibus, ita & in hac eleuatione religiose obseruent
omnes, quæ in Rubricis præscribuntur: nam gyratio il-
la, vt nulla Ecclesiæ sanctione probata est, nulloque
sacro mysterio consentanea, ita rudi populo fecit esse
persuasum, Ecclesiæ præcepto de audienda Missa esse
satisfactum, si ad hanc vsque gyrationem in Ecclesia
perseuerauerit, vnde eam factam mox multi abeundo præ-
cipuam sacr. ficij partem deterere solebant.

TITVLVS X.

De oratione Dominica, & alijs vsq; ad factam Communionem.

1. **C**elebrans cooperto Calice, adoratoque Sa-
cramento erigit se; & manibus extensis
hinc inde super Altare intra Corporale positus, di-
cit intelligibili voce.

Per omnia secula seculorum. M. Amen.

Deinde iungens manus, caputque Sacramento
interrans dicit:

*Oremus. Præceptis salutaribus moniti, & diuina
instituzione formati audemus discere. extendit
manus, & stans oculis ad Sacramentum inten-
tis prosequitur.*

*Pater noster, qui es in cælis: sanctificetur nomen
tuum: adueniat regnum tuum. Fiat voluntas
tua, sicut in cælo, & in terra. Panem nostrum
quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis
debita nostra, sicut & nos dimittimus debitori-
bus nostris. Et ne nos inducas in tentationem.*

Responso à Ministro, *Sed libera nos à malo, & à Ce-
lebrante submissa voce, Amen, manu dextra, pol-
lice & indice non disiunctis, Patenam aliquan-
tulum:*

tulum purificatorio extergens, eam accipit inter indicem & medium digitos; quam tenens super Altare erectam, sinistra super Corporale posita, dicit secretò.

2. *Libera nos, quaesumus Domine, ab omnibus malis, prateritis, presentibus, & futuris: & intercedente beatâ & gloriosâ semper virgine Digenitrice Mariâ, cum beatis Apostolis tuis, Petro & Paulo, atque Andrea, & omnibus sanctis* eleuat manu dextra Patenam de Altari, & seipsum cum ea signat signo crucis, dicens: *Da propitius pacem in diebus nostris. deinde patenam osculatur, & prosequens, vt ope misericordiarum tua adiuti, & à peccato semus semper liberi, & ab omni perturbatione securi.*

Submittit Patenam Hostiæ, quam indice sinistro accommodat supra Patenam, discooperit Calicem, & genuflexus Sacramentum adorat; tum se erigens, accipit Hostiam inter pollicem & indicem dextræ manus, & cum illis, ac pollice & indice sinistræ manus eam super Calicem tenens, reuerenter frangit per medium, dicens.

Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, & mediam partem, quam inter pollicem & indicem dextræ manus tenet, ponit super Patenam; de alia media, quam sinistra manu tenet, frangit cum pollice & indice dextræ manus particulam prosequens, Qui tecum vivit & regnat: & eam inter ipsos dextræ manus pollicem & indicem retinens, partem maiorem, quam sinistra tenet, adiungit mediæ super Patenam positæ, interim dicens, In vnitatem Spiritus Sancti Deus: & particulam Hostiæ, quam in dextra manu retinuit, tenens super Calicem, quem sinistra per no-
dum

Dum infra cuppam retinet, intelligibili voce dicit, *Per omnia secula seculorum, Resp. Amen.* & cum ipsa particula signans ter à labio ad labium Calicis, dicit,

Pax † Domini, sit † semper vobis † cum. Responso per ministrum, *Et cum Spiritu tuo,* particulam quam dextra manu tenet immittit in Calicem, dicens secretò, *Hæc commixtio, & consecratio Corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi, fiat accipientibus nobis in vitam æternam, Amen.*

Deinde pollices, & indices super Calicem aliquantulum tergit & iungit, Calicem Palla cooperit, & genu flexus Sacramentum adorat, surgit, & stans iunctis manibus ante pectus, capite inclinato versus Sacramentum, dicit intelligibili voce.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dextra percutiens sibi pectus, sinistra super Corporale posita, dicit, *miserere nobis.* Et deinde non iungit manus, sed secundò dicit,

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, iterum percutiens pectus, ut supra, dum dicit, *miserere nobis.*

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, iterum percutit pectus dicens, *dona nobis pacem.*

3. Tunc manibus iunctis super Altare positis, oculisque ad Sacramentum intentis, inclinatus dicit secretò:

Domine Iesu Christe, qui dixisti Apostolis: *Daui: pacem relinquo vobis, Pacem meam do vobis: ne respicias peccata mea, sed fidem Ecclesie tue; eamq; secundum voluntatem tuam*

capit.

pacificare, & coadunare digneris. Qui uiuis & regnas Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Qui oratione finita, si est daturus pacem. osculatur Altare in medio, & instrumentum pacis ei porrectum à ministro iuxta ipsum ad dextram, hoc est, in cornu Epistolæ genuflexo, & dicit: *Pax tecum*, Minister respondet. *Et cum Spiritu tuo*. Si non adsit, qui huiusmodi instrumento pacem recipiat à Celebrante, pax non datur, etiam si illius datio Missæ conueniat: nec osculatur Altare, sed dicta præmissa oratione, statim subiungit sequentes orationes,

Domine Iesu Christe, fili Dei uiui, qui ex voluntate patris, cooperante Spiritu Sancto, per mortem tuam mundum uiuificasti: libera me per hoc sacrosanctum corpus, & sanguinem tuum, ab omnibus iniquitatibus meis & uniuersis malis: & fac me tuis semper inherere mandatis, & à te numquam separari permittas. Qui cum eodem Deo Patre & Spiritu Sancto uiuis, & regnas Deus in secula seculorum. Amen.

Perceptio Corporis tui, Domine Iesu Christe, quod ego indignus sumere presumo: non mihi proueniat in iudicium & condemnationem: sed pro tua pietate prosit mihi, ad tutamentum mentis & corporis, & ad medelam percipiendam. Qui uiuis & regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus, Per omnia secula seculorum, Amen.

4. Si uerò celebret pro Defunctis, non percussit pectus ad *Agnus Dei*, quia dicit, *dona eis requiem*, nec dicit primam orationem, *Domine,*

Iesu

Iesu Christe, qui dixisti Apostolis tuis, &c. non dat pacem, sed dicit alias duas sequentes orationes, *Domine Iesu Christe fili Dei viui. Perceptio corporis tui.*

Quibus orationibus dictis, genuflectens Sacramentum adorat, & se erigens dicit secretò,

Panem caelestem accipiam, & nomen Domini inuocabo.

Quo dicto, dextra manu accipit de Patena reuerenter ambas partes Hostiæ, & collocat inter pollicem & indicem sinistrae manus, quibus Patenam inter eundem indicem & medium digitos supponit, & eadem manu sinistra tenens partes huiusmodi super Patenam inter Pectus & Calicem, parum inclinatus, dextra tribus vicibus percutit pectus suum, interim etiam tribus vicibus dicens voce aliquantulum eleuata.

Domine, non sum dignus, & secretò profectur, vt intres sub tectum meum: sed tantum dicit verbo, & sanabitur anima mea.

Quibus tertio dictis, ex sinistra accipit ambas partes praedictas Hostiæ, inter pollicem & indicem dextrae manus, & cum illa supra Patenam signat seipsum signo Crucis, ita tamen, vt Hostia non egrediatur limites Patenæ, dicens.

Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam meam in vitam aeternam, Amen.

Et se inclinans, cubitis super Altare positus, reuerenter easdem ambas partes sumit: quibus sumptis, deponit Patenam super Corporale, & erigens se, iunctis indicibus & pollicibus, ambas quoque manus ante faciem iungit, & aliquantulum quiescit in meditatione sanctissimi Sacramenti. Deinde depositis manibus dicit secretò.

Quid retribuam Domino pro omnibus, quae retribuit.

tribuit mihi, & interim discooperit Calicem genuflectit, surgit, accipit Patenam, inspicit Corporale, colligit fragmenta cum Patena, si quæ sint in eo, Patenam quoque diligenter cum pollice & indice dextræ manus super Calicem extergit, & ipsos digitos, ne quid fragmentorum in eis remaneat.

5. Si verò adsint Hostiæ consecratæ super Corporale positæ pro alio tempore conseruandæ, facta prius genuflexione, reponit eas in vas ad hoc ordinatum, & diligenter aduertit, ne aliquod fragmentum, quantumcumque minimum, remaneat super Corporale: quod si fuerit, accuratè reponit in Calicem, Post extersionem Patenæ, iunctis pollicibus & indicibus Calicem dextra manu infra nodum cuppæ accipit, sinistra Patenam dicens:

Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Laudans inuocabo Dominum, & ab inimicis meis saluus ero. & signans se signo crucis cum Calice, dicit *Sanguis Domini nostri Iesu Christi custodiat animam meam in vitam æternam, Amen.* & manu sinistra supponens Patenam Calici, stans reuerenter sumit totum Sanguinem, cum particula in Calice posita. Quibus sumptis dicit seceretò.

Quod ore sumpsimus Domine, pura mente capiamus: & de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum.

Et super Altare porrigit Calicem ministro in Cornu Epistolæ, quo vinum fundente, se purificat: deinde vino & aqua abluit pollices & indices super Calicem, quos abstergit Purificatorio, interim dicens;

Corpus

Corpus tuum Domine, quod sumpsi, & Sanguis quem potavi, adhæreat visceribus meis: & presta, vt in me non remaneat scelerum macula, quem pura & sancta refecerunt Sacramenta. Qui viuis & regnas in sacula saculorum, Amen.

Ablutionem sumit & extergit os & Calicem purificatorio: quo facto, purificatorium extendit super Calicem, & desuper Patenam, ac super Patenam paruum pallam, & plicato Corporali, quod reponit in bursam, cooperit Calicem velo, & bursam desuper ponit, & collocas in medio Altaris, vt in principio Missæ.

6. Si qui sunt communicandi in Missa, Sacerdos post sumptionem Sanguinis antequam se purificet, facta genuflexione ponat particulas consecratas in pyxide, vel si pauci sint communicandi super Patenam, nisi à principio positæ fuerint in pyxide, seu alio Calice. Interim minister ante eos extendit linteum, seu velum album, & pro eis facit confessionem, dicens, *Confiteor Deo, &c.* Tum Sacerdos iterum genuflectit, & manibus iunctis vertens se ad populum in Cornu Euangelij, dicit: *Misereatur vestri omnipotens Deus, & dimissis peccatis vestris perducas vos ad vitam aternam.* Resp. Amen.

Indulgentiam manu dextrâ facit signum Crucis super eos, dicens, *absolutionem & remissionem peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens & misericors Dominus,* Resp. Amen.

Postea genuflectens, accipit manu sinistra pyxidem seu Patenam cum Sacramento, dextra vero sumit vnam particulam, quam inter pollicem & indicem tenet aliquantulum eleuatam super pyxidem

pyxidem seu Patenam, & conuersus ad communicandos in medio Altaris dicit:

Ecce agnus Dei, ecce, qui tollit peccata mundi:

Deinde dicit.

Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea.

Quibus verbis tertio repetitis, accedit ad eorum dextram, hoc est, ad latus Epistolæ, & vnicuique porrigit Sacramentum, faciens cum eo signum crucis super pyxidem, vel Patenam, & simul dicens. *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam, Amen.*

Omnibus communicatis reuertitur ad Altare, nihil dicens: & non dat eis benedictionem, quia illam daturus est in fine Missæ. Si particule positæ erant super Corporale, extergit illud cum Patena, & si quæ in eo fuerint fragmenta, in Calicem immitit.

Deinde dicit secretò: *Quod ore sumpsimus Domine, &c.* & se purificat, dicens: *Corpus tuum Domine quod sumpsi:* & alia facit vt supra. Minister autem dextra manu tenens vas cum vino & aqua, sinistra verò mappulam, aliquantò post Sacerdotem eis porrigit purificationem, & mappulam ad os abstergendum.

7. Si in Altari remaneant particule in Calice, seu in alio vase vsque ad finem Missæ, seruentur accuratissimè omnes genuflexiones, & alia quæ titulo de Missa Celebranda coram SS. Sacramento præscribuntur part. 4. tit. 4.

ANNOTATIONES.

Gauantur §. 1. Sicut ad *Oremus* caput inclinat, ita erigit illud
part. 2. tit. statim cum dicit *Præceptis salutaribus, &c.* quod dicit
10. n. l. lit. Po. manibus iunctis ante pectus, quas deinde extendit ad
Pater noster vsque ad finem. §. 2. Ma-

§ 2. Malè quidam Sacerdotes dicunt etiam secreto, *sed libera nos à malo*, quod à ministro tantum dici debet, cui deinde Sacerdos secreto subdit *Amen*, quo dicto & non prius accipit patenam sub Corporali latentem. *Gauantus loc. cit. litt. r.*

§ 3. Dicto à Sacerdote *Amen* & non prius, manu dextrâ tantum, non vero sinistrâ adhibitâ, patenam aliquantulum purificatorio, nimirum extremitate illius, quæ est versus candelabra Altaris extergens, eam accipit inter indicem & medium digitos.

§ 4. Celebrans Patenam eleuatam tenet, ita tamen *Gauantus Part 2 Tit. 10. n. 2. litt. d.* ut tangat mappam altaris extra Corporale, & manus dextera illius non adhæreat mappæ, sed sit eleuata de super patenam.

§ 5. Sacerdos se signat Patenâ dum dicit *cum beatis Apostolis tuis &c.* sed dum eâdem se signat, caueat, ne ponat eam super caput, vel oculos eâdem attingat, sed signat se tantum signo crucis integro de fronte ad pectus.

§ 6. Ad illa verba *Da propitiis pacem*, Sacerdos osculatur Patenam in ea parte interiori, in qua crux formata est; quam osculatam non ut quidam iterum extergit sed prosequens *ut ope misericordie tue &c.* submittit Patenam Hostiæ.

§ 7. Hostiæ pars superior ponenda videtur paululum extra orbem concavum Patenæ versus oram superiorem, ita ut commodius à Celebrante accipi possit.

§ 8. Fractiōnem Hostiæ incipit Sacerdos à superiori parte illius, sicut signum Crucis incipit fieri ab eadem parte superiori. Praxis autem facilius frangendæ Hostiæ est & maximè si maior sit: Ut à tergo imprimatur linea leniter indice sinistro ab imo ad summum, secundum quam iam facta debilior cedat facilius, & frangatur: alioqui sæpe periculum est, cum sunt hostiæ firmiores, ne particula aliqua excutiat, vel minùs decenter frangatur. Vel certè suâ utatur praxi, qui nouit meliorem. *Gauantus loco citato litt. x. & y.*

§ 9. Particula Hostiæ, quæ immittitur in Calicem, præcidenda est à parte inferiori dimidiatæ iam Hostiæ, idque ex Ordine Romano.

§ 10. Videtur decentius, ut Celebrans non excutiat digitos super Calicem, nisi prius dixerit totam orationem, *hæc commixtio, &c.* quibus excussis, Calicem tegit, & genuflectit.

§ 11. Cruces super Calicem cū particula Hostiæ fiunt à labio ad labium Calicis sine tactu illius. §. 2.

§. 12. Dicendo primum *Agnus Dei, &c.* non stat manibus iunctis super Altare positus, quemadmodum multi faciunt, sed secundum Rubricam, *stans iunctis manibus ante pectus, capite inclinato dicit intelligibili voce, Agnus Dei &c.* quod item bene obseruandum, dum dicitur *Sanctus, & Munda cor meum, &c.*

Gauantus

Part. 2. Tit.

no. 2. lit. y.

§. 13. Sacerdos stans iunctis manibus ante pectus capite inclinato versus Sacramentum corpore erecto dicit *Agnus Dei qui tollis peccata mundi* seruat manus iunctas ante pectus, dum dicit *Miserere nobis*, dextrâ percutit pectus sinistrâ super Corporale posita, corpore erecto manens, capite tantum inclinato, & deinde non iungit manus, nec dextram ponit super Altare, quasi post transfusionem pectoris quiescens, sed tam tarde mouet dextram, vt hoc necessarium non sit, & continuè cum grauitate illam mouendo, secundo & tertio percutit sibi pectus ad verba *Miserere nobis & Da nobis pacem.*

§. 14. Non eodem modo Sacerdos dicit *Agnus Dei, & Orationes tres sequentes*, quia *Agnus Dei*, dicit corpore erecto, capite tantum inclinato manibus iunctis ante pectus. Orationes autem sequentes dicit inclinatus secreto manibus super Altare positus, ergo dum dixit *dona nobis pacem* statim ad principium orationis sequentis corpus inclinat, manibus iunctis super Altare positus.

§. 15. In Missis defunctorum *Agnus Dei &c.* dicit tertio iunctis manibus capite tantum inclinato.

Car. Episc.

lib. 1. c. 24.

Gauantus

Part. 2. Tit.

no. 2. lit. f.

§. 16. Minister daturus alijs pacem indutus erit superpelliceo genuflectet ad dextram Celebrantis, & dictâ oratione *Domine Iesu Christe, qui dixisti, &c.* porrigit instrumentum pacis osculandum eidem Celebrantis, tum factâ genuflexione accedit ad Prælatum, & alios, quibus idem instrumentum porrigit, dicendo *Pax tecum*, factâ tantum reuerentiâ, post datam unicuique pacem & non antè. Velum quoque adhibebit colori Missæ conueniens, quo qualibet vice terget illud, antequam alter osculetur, si plures sint Prælati; alias verò non tergat. Neque danda est pax hoc loco cuicumque, sed personæ, seu personis tantum valde insignibus, alias in Missa priuata semper o mittitur.

§. 17. Dictis tribus orationibus ante communionem, priusquam accipiat sacræ Hostiæ particulas, genuflectit cum maxima humilitate & reuerentiâ, atque aduertit ne iungat ambas partes Hostiæ, ita vt vna tota
sit super

fit super aliam; sed quantum fieri potest, illa quæ est à parte sinistra Celebrantis, fit tantillum super aliam, adeo vt semper ambæ efficiant figuram rotundam.

§. 18. Sacerdos dicens *Domine non sum dignus &c.* non addat *Iesu Christe*, cubitum aut brachium sinistrum non imponat Altari non leuet Hostiam in altum, nec ad latus, vt à populo videatur, nõ genuflectat, nec vlllo modo pedem incuruet, neque contorqueat corpus, sed parum inclinatus stans reliquo corpore erectus, tenens Hostiam non altè nec demissè, sed medio modo scilicet, inter pectus & calicem tribus posterioribus digitis sinistrae manus dispositis sub Patena. Nec percutiat pectus duobus iunctis digitis, sed tribus liberis tantum. Dicto tertio *Domine non sum dignus, &c.* non dicat: *In manus tuas Domine commendo Spiritum meum*, aut alias orationes in Missali non præscriptas.

§. 19. Dum Sacerdos signat seipsum Hostiâ consecratâ, non debet mouere Patenam, sed Hostiam tantum, ita tamen vt non egrediatur limites Patenæ, ne fragmenta cadant extra illam. Item cubitos super Altare ponat in sumptione, sicut in consecratione, vt initio solido respondeat finis Sacrificij, qui fit in consumptione; item vt intra aram fiat & consecratio, & consumptio Sacrificij; quod plenè præstatur eo cubitorum situ

*Gauantur
Part. 2. Tit.
10. n. 4. h. r. r.*

§. 20. Post sumptionem sacræ Hostiæ statim manus ta iungendæ, vt summitas digitorum nares attingat.

§. 21. Species non sunt retinendæ in ore tam diu donec penitus pereant, quia tunc non manducaretur Christus, nec gratia Sacramenti conferretur; quia Eucharistia non producit effectum antequam deglutiantur.

*Bonac. tom.
1. fol. 97. n. 1
& seq.*

§. 22. In sumptione tam sacræ Hostiæ, quam sanguinis caueat ne pedem aut genua quouis modo incuruet, neque cymbalum pulsari permittat.

§. 23. Discooperto Calice prius genuflectat quàm fragmenta colligat. Si fragmentum aliquod quamuis minimum firmitus adhæreat digito, ita vt difficile amoueri possit, digito alio abstergat digitum illum in Calicis labium vnde sumpturus est sanguinem, diligenterque inspiciat oram Patenæ, ne minimum fragmentum ipsi adhæreat.

§. 24. Contingit aliquando quod fragmenta ex ipsa Hostia tractatu decidant in patenam, hæc prius in Calicem mittantur, antequam cum Patena colligantur

frag-

fragmenta ex Corporali ne ex motu Patenæ vento excitata fragmenta dissipentur & amittantur, dum incerta ex Corporali colliguntur.

§. 25. Patenam cum Sacerdos extergit à fragmentis non eam super Calicem inuertere debet, sed quasi erectam tenere, atque eandem abstergere pulpa indicis, non omnino remoto pollice, sed in primo articulo ipsius indicis posito, vel si malit, pulpa pollicis abstergere, ponit extrem. ratem indicis in primo articulo eiusdem pollicis.

Gauantus §. 26. Signans se Sacerdos cum Calice, quando sumpturus est sanguinem dextrâ manu tantum Calicem moueat, sinistrâ Patenam tenens, quam non supponit Calici, nisi tunc, quando sanguinem sumit.

Gauantus §. 27. Dum Rubrica dicit. *Accipit Calicem infra nodum cuppa*, non significat aliud diuersum ab eo quod supra alijs verbis dicitur, *Tenens nodum infra cuppam* Sensus enim est, accipiens nodum cuppa qui est infra. Neque maior est ratio cur diuersimodè capiatur Calix in prædictis casibus: imo ad sumendum calicem, tutius & commodius tenetur nodus calicis, minus tutè tenetur calix inter nodum, & pedem illius.

Gauantus §. 28. Sanguinem Christi reuerenter sumere debet Sacerdos, non irreuerenter corpus aut caput nimium retrouertendo, Calice super faciem inuerso, nec nimis sape & indecore post sumptionem Calicem lambendo, sufficit enim terori admouisse, quod est vsitatius, & ad reuerenter consumendam speciem aptius.

Nauiar. in §. 29. Humor in Calice remanens post sumptionem *Mannal. cap.* sanguinis magna cum reuerentia tractandus est, quia *25. n. 23.* ibi est sanguis D. N. Iesu Christi, & ideo purificatio facienda est cum solo vino, & summa cum reuerentia sumenda.

Gauantus §. 30. Pro purificatione infundenda Sacerdos porrigit ministro Calicem super, non verò extra Altare, atque curare debet, vt tantum vini per ministrum pro purificatione infundatur, quantum habuit de speciebus sanguinis, vel purificationem infusam bene circumagat, vt omnes partes in calice humidat attingat quam sumendo, per eandem partem calicis, quâ sanguis Christi haustus est, Calicem bis ori admouere sufficit.

§. 31. Dum Sacerdos vino & aqua abluit pollices & indices super Calicem, non procedit ad cornu Epistolæ, sed manet in medio Altaris, solum se vertit ad ministrum

istrum fundentem vinum & aquam, tenendo Calicem super & non extra Altare.

§. 32. In absolute digitorum vino & aqua digi-
tos abluit Sacerdos: nec potest quispiam abluere se a-
qua tantum sine vino nec vino tantum sine aqua, in
consulto Summo Pontifice, non obstante contraria
quorundam consuetudine, quam abusum esse constat,
nam utrumque simul Rubrica prescribit.

§. 33. Vtramque abluionem sumit in medio Alta-
ris, caueat autem, ne dum digitos purificatorio exter-
git, Corporale commaculet gutta cadente e digitis.

§. 34. Sacerdos habens palato affixas reliquias Ho-
stia, potest nouam abluionem sumere, vt huiusmodi
reliquias traiciat, ratio est, quia magis decet reliquias
traicere per nouas & iteratas abluiones, quam digi-
tum in os apponere, idem dicendum est, si aliqua par-
ticula adhaesit calici. Post Communionem non dicat: O
sacrum conuiuium, neque Benedic anima mea, neque Nunc
dimittis, &c. nec quicquam aliud ad Missam non perti-
nens, ex sua tantum deuotione.

§. 35. Si Sacerdos post sumptam abluionem, aut
post dictas orationes aliquam Hostia particulam repe-
rit in patena, potest eam statim sumere; quia tota illa
actio reputatur vnus actus, vna perfecta sacrificij con-
sumptio, & vnum conuiuium.

§. 36. Indecens est post sumptam sacram Euchari-
stiam statim exspuere; Si vero quis catharri, aut alte-
rius infirmitatis necessitate exspuere citius cogatur
non quidem in terram exspuat vbi conculcetur: sed in
parietem, angulum, aut sudariolum, vbi sine aliqua ir-
reuerentia exsiccetur, habenda autem est ratio vtrum
sputum ex capite descendat, an vero ex pectore, nam
hoc plus periculi & irreuerentia continet.

§. 37. Antequam velo cooperiat Calicem, plicat
Corporale, & reponit in Bursam; Calicem vero, dum
plicat Corporale, collocat versus cornu Epistolae, vt
commodius accipiat Bursam, quae est in cornu Euan-
gelij

§. 38. Velum velare debet totum calicem in ante-
riori parte, sicut in principio Missae Caueant igitur qui
sine velo, extra necessitatis casum, celebrare solent; id
enim pugnat, & contra mysteria sacra, & contra rubri-
cas, quae eo vtendum clarissime docent.

Epitome
Thesauri
Sacri Ritu
in annotat.
huius loci

Gauantus
Part. 2. Tit.
19. n. 5. lit. 2.
Bonac. de
Sacram. Euc-
cha. disp. 4.
quasi 6.
punct. 2.
num. 12.

Bonac. loco
citato.
Layman
Theol. mor.
lib. 5.
tract. 4. cap.
6 n. 22.

Navarr. in
Mannal.
cap. 25. num.
89.
Layman
Theol. mor.
lib. 5. tract.
4. cap. 6.

Gauantus
Part. 2. Tit.
10. n. 5. lit. 12.

Gauantus
loc. cit. lit. 6.

vento ex
dum in
fragmentis
quasi ere-
pa indicis,
rticulo ip-
s absterge-
iculo eius-
ando sum-
Calicem
supponit
fra nodum
uod supra
Senfue-
que maior
prædictis
commo-
calix in-
ere debet
nimium
nec nimis
lamben-
itatus, &
ptionem
est, quia
icatio fa-
entia su-
os porri-
tare, at-
rum pro
e specie-
bene cir-
atringat
quâ lan-
uere suf-
allices &
Episto-
ad mi-
istrum

ANNOTATIONES.

In Distributione sacra Communionis obseruanda.

§. 1. Quilibet legitimè ordinatus & toleratus Sacerdos in Missa per se celebrata quibuscumq; alijs sacram communionem dare potest, excepto die Paschatis, quo neque Regulares possunt. *Namarrus in manali cap. 21. n. 52.*

Gasianus

Part. 2. Tit. 20. n. 6. lib. d.

§. 2. Regulariter facienda est communio populi, immediate; postquam Sacerdos sumpsit sanguinem; sed hodie quia plurimi exoptant finem Missæ, & eos tardet expectare alios, ut communicent; præsertim si multi sint communicandi, differri solet communio usque ad peractam Missam, quod tolerandum videtur, si multi communicent, sed non si pauci. Celebrans autem post summptionem sanguinis, Calicem pallâ tegat antequam alios communicet.

§. 3. Locus communionis ita sit præparatus, ut quilibet communicans, dum corpus Christi de manu Sacerdotis accipit, commodè & decore genua flectere queat, atque mundissimus & integerrimus pannus lineus communicantium ori substernatur, qui absoluto diuino officio, à Sacerdote aut Diacono inspiciatur & perlustratur: nimirum ut hinc inde extremitatibus illius à duobus in altum eleuatis ex lateribus sinuetur, & circa longitudinis medium instar arcus demittatur, quo ad leuem concussionem, particulae etiam minime, si quæ fuerint, in vnum coadunentur, & patenâ sacrâ excipiantur.

Gasianus
ibid. lib. f.

§. 4. Sicut in Missa vno tantum præsentem, dicitur *Misereatur vestri*, ita etiam vni tantum communicaturo, dicitur *vestri & vestris* quia verba *vestri & vestris*, cadunt etiam super alios presentes communionem spirituali communicaturos.

§. 5. Aperiens Ciborium seu pyxidem in qua continentur sacrae hostiæ, eiusdem operculum non est collocandum in tabernaculum, sed ad latus dextrum Altaris extra tamen Corporale.

§. 6. Valculum (quod debet esse ex eadem materia, ut calix) in quo sunt Hostiæ consecratae, capi debet à Sacerdote, iunctis pollice & indice manus sinistrae; quod si tota manu apertis & in pugnam reductis digitis (quod rutijs multo in magna præsertim communi-

cap.

cantium multitudine, & si vasculum Eucharistiæ ma-
iusculum sit, videtur) capere malit, dictos duos digitos
prius in Calicem abluat, & Purificatorio abstergat.

§. 7. Consultum est Sacerdoti distribuenti populo
communione; tenere sinistra purificatorium cum
pyxide, vt cum opus fuerit, digitos exsiccet fortè ma-
didos aliquorum linguæ vel oris contactu, ne Hostiæ
mādefiant, & sequatur incongruum. Sed prius quam
tergat, aduertat ne quæ adhæserint particula, quas ho-
nestè in pyxidem reiciat; ideoque expedire videtur, vt
Sacerdos Sacramentum hoc multis administrans, vbi
semel in orbem ierit ad Altare reuersus, digitos supra
Calicem purificet, eumque peractâ communionem mun-
det.

§. 8. Dum Celebrans versus communicaturos dicit
Eccc Agnus Dei, tenet particulam duobus digitis pau-
lulum eleuatam super Patenam, seu pyxidem, ita ta-
men vt dextra manus adhæreat Patenæ, seu pyxidi, ne-
que nimium eleuetur particula super pyxidem, dum
vero alios communicat tres digitos posteriores infle-
xos & intra manum complicatos tenet.

Gauantius
ibid. lit. g.

§. 9. Verba hæc, *Domine non sum dignus* dicuntur à Sa-
cerdote versus communicaturos, integrè, clarâ voce &
semper in genere masculino. Quare ritus ille apud
quosdam Moniales, quæ dicunt tacente Sacerdote, *Do-
mine non sum digna* est contra Bullas Pij, & Pauli quinti
Summorum Pontificum qui prohibent mutationem
in Missali & Rituali Romano in quo expresse dici iu-
betur pro feminis quoque, *Domine non sum dignus*; neque
cum SS. Sacramentum ori suscipientis impositum fue-
rit, præter Rubricam, suscipientem manu suâ, quâ sa-
cramentum porrexit, rursus signo Crucis config-
net, dicens *Pax tecum*.

Rit Rom. in
de SS. Sacra.
Euchar.
Gauantius
Part. 2. Tit.
10. n. 6 lit. k

§. 10. In distribuenda communionem hic ordo ser-
uandus, vt primo, si Sacerdotibus (qui habere debent
stolam de collo pendente) vel alijs ex Clero danda
sit communio, ijs ad gradus Altaris prebeat, vel si
commodè fieri potest, intra sepimentum Altaris, vt à
laicis sint distincti; Postcâ distribuatur laicis.

Rit Rom.
in de Sa-
eram Eu-
charistia.

§. 11. Hostia maior ex monstrantia non diuidenda
populo communicaturo: sed à solo Sacerdote sacrum
proximè faciente post calicis sumptionem consumen-
da; quia rudiores rotundam potius volunt particu-
lam, alioquin facillè patiuntur scandalum.

Gauantius
ibidem.

X.

obser-

eratus Sa-
q; alijs sa-
die Pascha-
in manali

io populi,
anguinem
læ, & eos
ca ferrim si
communio
m viderur,
obrans au-
pallâ tegat

us, vt qui-
de manu
ua flexere
pannus li-
i absoluto
iciatur &
tatibus il-
s sinuetur,
mittatur,
a minime,
tenâ sacrâ

e, dicitur
nicaturo,
estris, ca-
ne spiri-

qua con-
n non est
dextrum

materia,
si debet à
s sinistra;
ctis digi-
muni-
est-

Diana part. §. 12. Deficientibus paruis hostijs, aut non conse-
2. tract. 14. cratis, Sacerdos secundum plurimorum sententiam
resol. 41. & ratione deuotionis alicuius sumendæ Eucharistiæ po-
part. 3. tract. test præbere partem hostiæ magnæ. Ratio est, quia Sa-
4. resol. 34. cerdos sic faciens vtilitati fidelium consulit, nec vi-
Bonacina de lam iniuriam facit Sacramento, cum in singulis par-
Sacram. Eu- ticulis, quamuis exiguis, Christus contineatur.

charist. disp. §. 13. Aduertat Sacerdos, ne minister festinet nimi-
4 q. 5. punct. um, in danda eis ablutione qui vix sacram. Hostiam
3. n. 14. sumpserint. Tres minimum, intercalares sint à com-
 municante, & sumente ablutionem, vbi continua sit
 distributio.

§. 14. Distribuens populo Communionem, alio-
 iam celebrante in eodem Altari, aut proximè conse-
 crationem, & eleuationem faciente, tantisper substi-
 stat, donec is eleuationem fecerit, idque non genufle-
 xus; sed erectus tenens Ciborium in manibus; aliqua
 tamen capitis pronioris submissione, dum is eleuat
 consecrata, deinde pergat distribuere.

§. 15. Cum distributâ populo Communione, redit
 ad Altare, in quo iam alius Sacerdos cœpit Sacrum fa-
 cere, abstinat à benedicendo populo. Nisi fortè in Al-
 tari separato reponat SS. Sacramentum, & in decursu
 distributionis, dum alius cœpit Celebrare, voce fractâ
 pronunciet quæ dicit: ne Celebrantem interpellet.

Rit Rom.
De Sacram.
Euchar.

§. 16. Quod si contingat absolutâ Missâ, statim ali-
 quos interdum communicare, tunc Sacerdos adhuc
 planetâ indutus, Sacram. Communionem eo modo,
 quo suprâ dictum est, ministrabit.

Rit Rom.
De Sacram.
Euchar.

§. 17. Distributâ communionem, antequam reponat
 Sanctissimum Sacramentum: Sacerdos diligenter ad-
 uertat, vt si aliquod fragmentum digitis adhæserit, il-
 lud in Pyxidem deponat, & eosdem digitos quibus te-
 tigit Sanctissimum Sacramentum, abluat, & abstergat
 purificatorio, ablutionem vero sumat, si celebrauerit,
 si secus. ijs. qui tunc communicarunt, sumendam tra-
 dat, aut saltem in Sacrarium iniiciat.

§. 18. Ablutio, quam singulis post modicum inter-
 uallum à sumpto Domini corpore, offerri conuenit, ex
 Calice (vt hætenus multis in locis ob scandalum, scili-
 cet & errorem in plebe vitandum, non recte est soli-
 tum) dari non debet, sed vel ex Cyatho argenteo, vel in-
 aurato Calicis figuram nequam imitante, & ad hoc
 specialiter confecto: vel certè ex poculo vitreo, forma
 ab illis

ab illis, quibus in mensa utimur non nihil differente, & ad hunc solum usum deputato.

§. 19. Minister qui ablu-tionem porrigit communicatis, altera manu linteum candidum, & paululum serico ornatum explicatum offerat; quo is, qui ablu-tionem sumpsit labia, & deinde minister poculum, ex ea parte qua communicans ablu-tionem hausit abstergere possit. Ne autem alijs nauseam excitet, cum tot ex eodem vase bibunt, sa-pius abstergendum & sensim in orbem vertendum erit. Abstemijs autem, ut etiam febricitantibus & infirmis vini loco, aqua, si illam petant, offerri potest.

§. 20. Circa infirmos tamen notandum occurrit, illis ablu-tionem ex quocunque poculo domestico, ex quo vel homines bibere consueuerunt, vel xger com-mode haurire potest, porrigi posse.

§. 21. In Missis defunctorum, non esset distribuenda Eucharistia: sed si distribuatur post sumptionem Sanguinis, nequaquam dari debet benedictio.

Gavantus
loco citato
lit. n.

§. 22. Si in fundo Calicis, vnita vini species adhuc reperiuntur post distributionem Eucharistia sumi poterunt ante vini infusionem in Calicem.

Gavantus
ibidem

§. 23. Si in Altari remaneant particulae vsque ad finem Missae, genuflectat Sacerdos quoties accedit, vel recedit a medio, vel transit ante Sacramentum: & cum dicit *Dominus vobiscum*, non vertit se ad populum in medio Altaris, sed paulo prope cornu Euangelij, ne terga vertat Sacramento: & in fine ibidem dabit benedictionem, non perficiens circulum. Calix quoque in hoc casu, non erit collocandus in medio Altaris, sed a latere Euangelij; nisi reposito Sacramento in locum suum post Missam. Denique dicens Euangelium S. Ioannis in fine Missae, non signat Altare sed seipsum tantum, si autem legit Euangelium ex Tabella Secretariae, aut Missali, signat more solito.

Gavantus
Part. 2 Tit.
10. n. 7. lit. p.

§. 24. Quando accidit ut Pyxis sit purificanda intra Missam, eo casu purificabitur illa ante Calicis purificationem, collectis nimirum in eius fundo fragmentis omnibus diligentissime cum indice dextrae manus, & cum eodem indice sumi poterunt, admoto eodem lingua, vel ad labium Pyxididis fragmentis deductis, & ore eodem admoto, ita ut nullum remaneat fragmentum. Deinde infundi potest paululum vini; quo circumacto intra Pyxidem & tergente indice, tota pars interior abstergetur, quo hausto, exsiccabitur Pyxis interior vn-

Gavantus
hoc loco.

it. X.
non conse.
sententiam
aristia po.
ft, quia sa.
it, nec vl.
ngulis par.
tur.
tinet nimi.
m. Hostiam
sint a com.
ontinua sit
nem, alio
ime conse.
isper rubi.
on genufle.
us; aliqui
m is, eleuat
one, redit
Sacrum sa.
forte in Al.
in decursa
voce, fracta
erpellet.
statiam ali.
dos adhuc
eo modo,
am reponat
igenter ad.
haferit, il.
quibus re.
& abstergat
lebrauerit,
endam tra.
icam inter.
onuenit, ex
alum, scili.
cte est soli.
ateo, vel in.
e, & ad hoc
reo, forma
ab illis

de quaque Purificatorio. Quamuis modus hic præscriptus purificandi Fyxidem à plurimis ita seruetur, tamen aliqui qui malunt in *Seco* rem totam facere maximè cum fuda est aura, sed sciendum infusione vnumquam posse purificari alio tempore quam in Missa ante abluionem.

6. 25. Regulariter nemini datur Communio ante Missam à Sacerdote mox celebraturo, sed si fortè rationabili de causa danda est aliquibus ad Altare vbi est Tabernaculum, seruari debent eà suprà dicta, & facta communione, Sacerdos antequam incipiat Missam, debet benedictionem dare, quia est extra Missam, & qui fortè communicant, non audiri sunt ipsam Missam sequentem.

TITVLVS XI.

De Communione, & orationibus post Communionem dicendis.

1. **C**elebrante purificato, dum Calicem collocat in Altari, Liber Missalis defertur per ministrum ad cornu Epistolæ, & collocatur vt in Introitu. Ipse autem minister genuflectit iuxta cornu Euangelij, vt in principio Missæ. Deinde Celebrans stans iunctis manibus legit *Antiphonam*, quæ dicitur *Communio*.

Beata viscera Mariae Virginis, quæ portauerunt Paterni Patris filium.

Quâ lectâ, iunctis item manibus ante pectus vadit ad medium Altaris, & eo osculato, vertit se ad populum à manu sinistra ad dexteram, & dicit:

Dominus vobiscum.

Resp. Et cum Spiritu tuo.

& per eandem viam redit ad librum, dicit *Orationes post Communionem*; eisdem modo, numero, & ordine, vt suprà dictæ sunt *Collectæ*.

Post